

Univerzitet u Sarajevu

Akademija scenskih umjetnosti

Odsjek za dramaturgiju

Predmet: Umjetnost lutkarstva II

Profesor: prof. Dubravka Zrnčić-Kulenović

ass. Benjamin Hasić

**OSVRT NA TAKMIČARSKI POZORIŠNI PROGRAM
FESTIVALA DJEČIJE UMJETNOSTI
SARAJEVO 2019.**

Hamza Demirović,
student treće godine

Sarajevo,

7. maj 2019. godine

Ovogodišnji Festival dječije umjetnosti u Sarajevu, za razliku od prethodnih godina, obilježen je raznorodnim i umjetnički vrijednim pozorišnim programom sačinjenim od trenutno značajnijih naslova sa repertoara nekih od regionalnih teatarskih kuća u kojima se njeguje i unaprijeđuje lutkarsko, ali i dramsko stvaralaštvo. Tako su se, u takmičarskom programu, održanom u sarajevskom Pozorištu mladih i kakanjskom Kulturno-sportskom centru, od trećeg do šestog maja, igrale predstave iz Rijeke, Zagreba, Slavonskog Broda, Vinkovaca, Kragujevca, Ljubljane, Niša, ali i Mostara, kao i Banja Luke.

Nagradu za najbolji tekst osvojila je Tamara Kučinović, lutkarska režiserka i profesorica lutkarske umjetnosti na osiječkoj Akademiji, i to za predstavu *Bajka o izgubljenom vremenu* Mostarskog pozorišta lutaka. Ovaj tekst je izuzetan umjetnički poduhvat i književni iskorak. Tekst prikazuje djevojčicu i dječaka, koji ostare u samoći, prije nego što postanu prijatelji i shvate vrijednost onog drugog. U njemu se, kroz materijal namijenjen načelno mlađoj publici, uspijeva govoriti o nekim osnovnim filozofijskim pitanjima kao što su protok vremena, izgubljene životne prilike, te vječna i neuzvrćena ljubav. Također, temom su i psihološke krize poput usamljenosti, paralizujućeg straha, a pomalo i bijesa. Sve ovo, napisano je vrlo zrelo i vješto, te jako stilizovano, bez upadanja u zamku infantilizacije ili patronizacije. Iako ponekad dramaturški opterećen repetitivnošću, većim omjerom teksta i pomalo sporijim ritmom replike nego što je to uobičajeno za lutkarski teatar, ovaj tekst, ipak posjeduje doista neizmjernu, kako književno-umjetničku, tako i emocionalnu vrijednost, beskraino značajnu sa savremeni regionalni, kako lutkarski, tako i dramski tekst uopšte. Za rad na ovoj predstavi, *Bajci o izgubljenom vremenu*, nagradu za najbolju mladu glumicu, osvojila je mostarka Fatima Kazazić, čija tehnika animacije lutkama, pozorišnim objektima i scenografijom, ponekad, zaista zna da bude virutozna.

Međutim, predstava koja je bila apsolutni pobjednik takmičarskog programa; koja je osvojila nagradu za najbolju predstavu u cjelini; i koja je, po svim parametrima pozorišne umjetnosti, gotovo pa revolucionarna u svom žanru i formi, pa je tako skrenula pažnju brojnih gledalaca, jeste predstava *Avanture maloga Juju*, sa redovnog repertoara Gradskog kazališta lutaka iz Rijeke. U pitanju je autorski projekat režiserke Renate Carola Gatica, te dramaturginje i muzičke umjetnice Ivane Đula. Ova predstava je nastala prema motivima dječije pjesmice o neustrašivome malome Juju koji se plaši krokodila. No, ono što se postiže vještom muzičko-plesnom i ritmiziranom pjevljivo-govorenim igrom ovog ansambla, u kombinaciji sa likovno atraktivnom manipulacijom svjetlom i scenografijom, te glumcima koji pomoću maski postaju simbioza između čovjeka i lutke, zaista doprinosi jednom nesvakidašnjem ostvarenju koje je na razmeđu performansa, govorene akcione poezije, plesnog teatra i muzičko-svjetlosnog spektakla. *Avanture maloga Juju* svojom temom, pristupom i sadržajem songova korespondira u mogo čemu i sa odraslima, te njihovim strahovima i stremljenjima, dok dječica uživaju u muziciranju i na trenutke se plaše strašnoga krokodila.

Nagradu za najbolje glumce, osvaja igrajući tandem Dejan Andrić i Marko Dukić, iz banjalučkog Nevid Teatra, za predstavu *Čudesni kontinenti*. Način njihove igre, izbor glumačkih sredstava, nesvakidašnji stepen fizičke i psihičke posvećenosti radu na sceni, te očite ljubavi prema profesiji, nešto je što nikoga nije ostavilo ravnodušnim. Ovo je, u mnogo čemu doprinijelo i tehničkoj realizaciji onoga što je bila pedagoška, edukativna i didaktična dimenzija interaktivne predstave u kojoj djeca, učešćem u dramskoj situaciji i neprimjetnim zabavnim testovima, uspijevaju da do kraja predstave zapamte sve kontinente i njihove geografske i biološke posebnosti.

Nagradu za najbolju režiju osvaja Zoran Muzić, iz zagrebačkog Kazališta lutaka, za predstavu *Pinokio*. U ovom ostvarenju mogu da se primijete, gotovo pa školske smjernice i stremljenja klasičnog lutkarskog pozorišta za djecu koje, u ovom slučaju, počiva na animaciji marionete glavnog junaka što je nosioc osnovne radnje i ideje komada, dječaka kojemu raste nos kada ne govori istinu, vrlo poznatog heroja iz jednog od najznačajnijih dječijih romana, o odrastanju i odnosu oca i sina. Nije samo animacija marionetom ono što je vještost ovog ostvarenja, već i pravilna interakcija između marionete i ostalog glumačkog ansambla, a u odnosu na dramsku situaciju, izvedbenu situaciju i simboljski pristup oživljavanju i animaciji vrlo začudnih i atraktivnih scenografskih objekata. Ovo, u jednom trenutku postaje sastavni i neizostavni dio pripovijedanja, odnosno, dočaravanja stvarnosti ovog dobro poznatog sižea, te njegovog se saživljavanja, kako sa lutkom, tako i sa glumcima u vrlo pametnom konceptu i viziji Muzića.

Nagradu publike osvaja predstava *Pepeljuga*, u režiji Vladimira Andrića, a po motivima bajke Čarlsa Perolta, u koprodukciji Gradskog kazališta iz Vinkovaca i Dječijeg kazališta iz Osijeka. Ova predstava posjeduje vrlo pompeznu i šarenu scenografiju i kostimografiju, koja nije baš uvijek sistemski funkcionalizovana unutar glumačke igre i nije organskom cjelinom predstave. Također, iako vrlo često, u snažnom stremljenju da bude zabavni mjuzikl, ona zalazi u sferu do kraja nedefinisanih parodijskih vrijednosti, koje su ponekad urnebesno duhovite, a ponekad baš i ne. Ipak, predstava *Pepeljuga* je uspjela da ostavi najsnažniji dojam na kakanjsku publiku u Kulturno-sportskom centru, pa je u kricima uzbuđenja, jako razdragane i radosne djece, ona odnijela nagradu publike za najglasniji aplauz izazivajući netremični smijeh i zabavu, od prve do posljednje minute igre, što jeste bilo, na svojevrsan način, osvježavajuće u odnosu na ostatak takmičarskog programa.

Pored djela čiji su autori nagrađeni, u programu su se našli i drugi vrijedni naslovi, nimalo manje umjetnički vješto oblikovani i interesantni u pogledu svojih kreativnih rješenja. Neke od njih, su možda, ponekog gledatelja, dojmile čak i više ostatka programa, što uopšte nije neobičajena pojava u pozorištu.

Predstava *Začarani grad*, koja pomalo melahnolično tematizuje tvrdoglavost, bolest, usamljenost i prijateljstvo, a rad je mladog i talentovanog srbijanskog režisera Stevana Bodrože, prema motivima bajki Grozdane Olujić. Riječ je o nizu hrabrih umjetničkih odluka, koje inače nisu uobičajene u klasičnom lutkarskom teatru, ali u ovom ostvarenju funkcionišu besprijekorno i nezamjenjivo. Osobnosti poput zadatka glumca-lutkara da donese tekst koji je po svim svojim zakonitostima potpuno klasično dramski, a zaista nimalo lutkarski, te da to uradi kroz upotrebu lutaka koje posjeduju veličinu glumca, a funkcionalizovane su kao poptuna zamjena za ljudsko tijelo, a ne asocijativni podražaj na kojem počiva lutkarski teatar, mogli bi se nazvati greškom. No, u ovom ostvarenju, ipak, u pogledu režije, a posebno virutozne glume, ova rješenja postaju zaista najveća estetska prednost predstave i nešto što je uspjela vizija, kakvu nismo imali ranije priliku gledati na takav način. Mala mana jeste organizacija dramaturgije, koja u središnjem dijelu postaje redundantna i zaista gubi ritam, ali zbog toga uspijeva eksplicirati nedvojbenu i snažnu ideju komada, pa zbog toga, to, možda i nije tako strašno.

Predstava *Prva priča*, zagrebačkog *Točka na i* Teatra, diplomski je projekat autorice Antonie Sašo Brkanić, na osiječkoj Akademiji, pod mentorstvom profesorice Tamare Kučinović i Ljudmile Fedorove. Tekst, posjeduje emocionalno tegoban kraj, ali je on načelno dobro napisan i inspirisan biblijskim motivima poput prvih ljudi na zemlji, prvog grijeha i kreiranja čovječanstva. Mladi autori, vrlo vedro, a na trenutke i razdragano, posredstvom malih ručnih lutaka čija je

animacija vizuelno intriganta, te likovno-tehnički posebna, uspijevaju dječiju publiku, kako zabaviti, tako i potaknuti na ozbiljno razmišljanje.

Predstava *Djevojčica sa šibicama*, ljubljanskog Mini Teatra, bila je možda jedna od najinteresantnijih predstava u ovogodišnjem takmičarskom programu, s obzirom na izbor scenskih izražajnih sredstava i dramaturgiju tretmana motiva iz bajke Hansa Kristijana Andersena. Autor Steve Tiplady, se odlučuje za poptuno pripovijednu formu dječijeg pozorišta. Ono počiva na dužim monolozima, koji se presijecaju scenskom igrom i podražavanjem mladog glumca Aleša Kranjeca. Također, prestava, istovremeno posjeduje izvrstan i stilski vrlo zreo likovni storiteling, dat u formi pozorišta sjena i video-projeksija, što scenskom logikom postaju, čas kulisa djevojčice koja igra na sceni, a čas fantazmagorično predočenje njenog toka misli. U dramaturškom smislu, ova predstava je interesantna jer je kraj nanovo raspisan. Djevojčica, u prvoj varijanti kraja predstave odlazi na zvijezdu sa bakom, što je eksplicitna, gotovo arhetipska varijanta dočaravanja smrti. No onda, nakon interakcije sa djecom, predstava dobije drugi kraj, koji je vrlo vedar i prikazuje djevojčicu što je zapravo sustigla svoju sreću i postala astronautkinja. Ovakav kraj je, na jedan čas vedar i optimističan za mladu djecu, ali nešto odraslijoj publici, u drugom času, postaje možda čak i tužniji od originala jer prikazuje mehanizme emocionalne utjehe i zavaravanja, kojima smo često svi skloni.

Festival je otvoren kragujevačkom predstavom *Ježić Jožo*, autora Kuzmana Kristeva, u režiji Emilije Mrdaković, dok je zatvoren predstavom *Jagor* prema motivima *Priče iz davnina* Ivane Brlijić-Mažuranić, u režiji Marija Kovača, a koju izvode učenici slavonskobrodskih osnovnih škola. Sa jedne strane, predstava *Ježić Jožo*, primjer je kako na malome scenskom prostoru, sa jako malo profesionalnih glumaca, autori mogu da pretjeraju sa vizuelnim senzacijama, koje jesu zanimljivi umjetnički postupci, ali u cjelini znaju da budu malo konfuzni i tautologizirani, posebno kada su dati u maniru paralelnih scenskih planova. Sa druge strane, predstava *Jagor* je zapravo fantastičan primjer kako se besprijekornom režiserskom vizijom može sinhronizovati beskonačno veliki mladi ansambl do razine vrlo uzbudljive i precizne muzičko-plesne igre, koja je istovremeno i vrlo ozbiljna, te stilski uzbudljiva, ali mračno intonirana, no jako edukativna predstava.

Dakle, na samome kraju, možemo da zaključimo kako je odziv sarajevske, ali i kakanjske publike bio doista neuobičajeno dojmljiv i brojan. Pored djece čije su oduševljenje, te glasno radovanje i učestvovanje bili neizmjerljivo snažni, u publici su se našli i mnogi odrasli, među kojima je bilo i gradskih pozorišnih, književnih i kulturnih djelatnika. Odrasli su uspjeli da uživaju u savremenim izražajnim i tematskim posebnostima zrelog lutkarskog i dramskog umjetničkog pozorišta što odavno nije rezervisano isključivo i samo za najmlađe, kako u estetskom, tako i u sadržajnom smislu, a daleko od toga da je samo zabavno-odgojna djelatnost.

Bilo bi zaista sjajno kada bi ovakve tendencije pozorišnog programa Festivala dječije umjetnosti u Sarajevu, mogle da se nastave i u budućnosti, ali sa naglaskom da se stručno i repertoarski konsultuju i stvaraoci pojedinci, te institucije, relevantni za praksu i estetiku lutkarskog i dramskog pozorišta lokalne sarajevske zajednice, ali i Bosne i Hercegovine, kako bi se doprinijelo ponovnom osnaženju i umjetničko-stručnoj reintegraciji ove profesije kod nas, a ne bi skliznulo u takozvanu festivalizaciju kulture i konzumerizam dječijih zabavnih fešti.